

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia VIII (2010)

KRONIKA NAUKOWA – SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z jubileuszowej X Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Kraków – Lwów: książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku”, Lwów 20–22 października 2009 roku

Konferencje poświęcone zagadnieniom bibliologicznym, prasoznawczym i dziejom bibliotek Krakowa i Lwowa w XIX i XX stuleciu odbywały się dotąd cyklicznie co 2 lata w Krakowie. Przypadający jednak w 2009 roku jubileusz sprawił, że X Międzynarodowa Konferencja Naukowa zagościła w mieście nad Pełtwią. Organizatorami tej edycji konferencji były: Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz Katedra Bibliotekoznawstwa i Bibliografii Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki we Lwowie. Obrady odbywały się w dniach 20–21 października 2009 roku, natomiast ostatni dzień przeznaczony był na zwiedzanie dawnych kresowych rezydencji magnackich w Złoczowie, Podhorcach i Olesku.

O zainteresowaniu konferencją może świadczyć to, że swoje wystąpienia zainicjowali przedstawiciele 15 ośrodków akademickich z Polski oraz 10 z Ukrainy. Wśród tych ostatnich były: Lwowski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki, Rówieński Państwowy Uniwersytet Humanistyczny, Lwowska Narodowa Biblioteka Naukowa im. W. Stefanyka, Tarnopolski Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. W. Hnatiuka, Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Łesi Ukrainki, Naukowo-Techniczna Biblioteka Narodowego Uniwersytetu „Politechnika Lwowska”, Ukraińska Akademia Drukarstwa, Iwanofrankowski Narodowy Techniczny Uniwersytet Nafty i Gazu, Biblioteka Naukowa Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki, Ukraiński Katolicki Uniwersytet.

Świat nauki polskiej reprezentowali pracownicy następujących uczelni, instytucji i towarzystw naukowych: Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie, Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach, Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Uniwersytetu Łódzkiego, Biblioteki Naukowej Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyśle, Wyższej Szkoły Zarządzania „Edukacja”

we Wrocławiu, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Jarosławiu, Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Uroczyste otwarcie konferencji miało miejsce w Sali Lustrzanej Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki. W imieniu władz lwowskiej uczelni uczestników powitała prorektor prof. Maria Zubrycka, następnie głos zabrali prof. Bohdan Kozak, dziekan Wydziału Kultury i Sztuki oraz doc. Jarosław Harasym, dziekan Wydziału Filologicznego. W dalszej części miały miejsce wystąpienia prof. Haliny Kosętki, dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz doc. Olgi Kołosowskiej, kierownika Katedry Bibliotekoznawstwa i Bibliografii Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie. Miłym dopełnieniem ceremonii otwarcia były życzenia i gratulacje z okazji 10-lecia istnienia Katedry złożone na ręce O. Kołosowskiej.

Sesję plenarną otworzyło wystąpienie prof. Marii Pidłyńczak-Majerowicz na temat *Potrzeby badań proveniencyjnych w polsko-ukraińskich księgozbiorach*, następnie prof. Grażyna Gzella przedstawiła zasoby *Lwowskiej Narodowej Naukowej Biblioteki Ukrainy im. W. Stefanyka jako źródła do badań nad historią prasy polskiej wydawanej na ziemiach pod panowaniem pruskim*. Iryna Kaczur wygłosiła referat o prywatnych bibliotekach środowiska uniwersyteckiego w ostatnim ćwierćwieczu XVIII i pierwszej połowie XIX wieku, zaś Wasyl Pedycz przedstawił *Echa śmierci Michała Hruszewskoho na kartach lwowskich publikacji (1934–1935)*. Ostatnim wystąpieniem na sesji plenarnej był referat prof. Jolanty Chwastyk-Kowalczyk poświęcony emigracyjnym pamiętnikom Lwowian opublikowanym po II wojnie światowej.

Po południu obrady kontynuowano w gmachu Biblioteki Naukowej Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. I. Franki. Tradycyjnie uczestnicy prezentowali swoje wystąpienia w trzech sekcjach tematycznych: I. Książki i wydawnictwa XIX i XX wieku, II. Prasa XIX i XX wieku oraz III. Biblioteki XIX i XX wieku. Obrady sekcji pierwszej zapoczątkowało wystąpienie prof. Romana Jaskuły na temat cenzury wydawnictw we Lwowie w latach 1772–1866, następnie dr Halina Rusińska-Giertych przedstawiła dzieje księgarstwa lwowskiego końca XVIII i początku XIX wieku. Ołeksandr Sedlar zaprezentował działalność wydawniczą „Halicko-ruskiej Macierzy” w ocenie galicyjskich Ukraińców (1848–1870). Wystąpienie dr hab. Anna Grucy poświęcone było osobliwościom wydawniczym Krakowa doby autonomii galicyjskiej, zaś referat Ljubow Pugacz dotyczył priorytetów wydawniczych w działalności kulturalno-edukacyjnej Towarzystwa im. Michaiła Kaczkowskiego w latach 1874–1939. Po przerwie ks. dr Stanisław Cieślak omówił rolę Lwowa jako ośrodka wydawniczego jezuitów galicyjskich w XIX wieku, dr Lilia Kowkiel zaprezentowała referat poświęcony kontaktom księgarzy lwowskich z wileńską firmą Zawadzkich w świetle korespondencji ze zbiorów Litewskiego Państwowego Archiwum Historycznego, zaś dr Aleksandra Lubczyńska przedstawiła sylwetkę Kaspra Wojnara – wydawcy kalendarzy dla ludu. Ostatnie wystąpienie mgr. Stanisława Dziedzica nosiło tytuł *Arcybiskup Józef Bilczewski. W kręgu lwowskiego mecenatu, czytelnictwa, bibliotek i nowoczesnych metod publicznego oddziaływania*.

W sekcji prasoznawczej ks. dr Andrzej Kaleta zaprezentował na przykładzie „Gazety Kościelnej” ukazującej się w latach 1839–1939 katolicką prasę Lwowa tamtego okresu, dr Małgorzata Korczyńska-Derkacz omówiła lwowskie jednodniówki

jubileuszowe z lat 1901–1939. Związki „*Ilustrowanego Kuriera Codziennego*” ze Lwowem były tematem wystąpienia dr. Adama Bańdo, natomiast dr Adam Redzik przedstawił czasopisma prawnicze ukazujące się we Lwowie do 1939 r. Po przerwie prof. Grażyna Wrona zaprezentowała *Lwowsko-krakowski „Kurier Powszechny” (1934–1935) w systemie lokalnego nadzoru prasowego*, zaś Renata Samotyj mówiła o ukraińskich inżynierach i naukowcach w Polsce w okresie międzywojennym na podstawie materiałów czasopisma „*Wiadomości Techniczne*”.

Obrady sekcji III rozpoczęło wystąpienie doc. Wasyla Kmety na temat jezuickiej historiografii we Lwowie w XVII wieku, następnie doc. Wira Frys przedstawiła referat o powstawaniu kolekcji cyrylickich rękopisów Uniwersytetu Lwowskiego. *Historycy dla bibliotek, biblioteki dla historyków. Kulturotwórcze sprzężenie zwrotne w świetle paradygmatu lwowskiego środowiska historycznego (1886–1918)* to temat wystąpienia dr. Alfreda Toczkę, z kolei Ewangelina Czyruk poświęciła swój referat badaniom bibliograficznym M. Pawlika, a dr Grzegorz Nieć zajął się postacią Stanisława Tarnowskiego, jego literackimi fascynacjami i lekturami w świetle korespondencji i relacji pamiętnikarskich. Po przerwie dr Iwona Pietrzakiewicz przypomniała sylwetkę Żegoty Paulego – krakowskiego i lwowskiego bibliofila oraz edytora, zaś dr Jolanta Dzieńkowska mówiła o projekcie przekazania biblioteki Jana Kasprowicza królewskiemu stołecznemu miastu Lwów. *Spuścizna książkowa i rękopiśmienna lwowsko-krakowskiego uczonego ks. prof. Jana Fijałki (1864–1936) w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie* była tematem wystąpienia prof. Ewy Danowskiej, natomiast doc. Siergiej Miszczuk przedstawił postać J. Jaworskiego (1873–1937) – badacza słowiańskiego dziedzictwa rękopiśmiennego.

Po zakończeniu obrad w sekcjach uczestnicy konferencji mieli okazję obejrzeć wystawę poświęconą archiwistce i profesorowi Uniwersytetu Lwowskiego Orestowi Maciukowi (1932–1999), zobaczyć przedstawienie muzyczne przygotowane przez studentów Uniwersytetu Lwowskiego, a także wystawę książek zatytułowaną: *Lwów – Kraków: kulturowy dialog*. Zwieńczeniem pierwszego dnia konferencji była uroczysta kolacja, która stała się okazją zarówno do wymiany poglądów naukowych, jak i zacieśnienia kontaktów na płaszczyźnie towarzyskiej.

Obrady w drugim dniu konferencji toczyły się początkowo w sekcjach. W sekcji pierwszej o. mgr Marek Miławicki poświęcił swój referat Wydawnictwu OO. Dominikanów w międzywojennym Lwowie, Halina Biłowus mówiła o wydaniach dzieł Tarasa Szewczenki w Warszawie w latach 1932–1939, zaś prof. Andrzej Drózd zajął się funkcjami społecznymi książki według koncepcji Ludwika Flecka (1896–1961). *Marginalia i manowce konspiracji literackiej i antologie lwowskiej grupy „Żagiew” (1944)* były tematem wystąpienia prof. Krzysztofa Woźniakowskiego, a dr Marta Pękalska przybliżyła słuchaczom postać Michała Bojki – księgarza i antykwariusza Lwowa i Wrocławia (1909–1982). Po przerwie dr Dorota Degen zaprezentowała referat poświęcony serii Radź Sam Sobie – Bibliotecze Życia Praktycznego (1940–1951), zaś dr Michał Rogoż omówił polskie edycje przewodników po Krakowie w latach 1945–1989. Natalia Demczuk poświęciła swoje wystąpienie genezie i specyfice powstania strukturalno-typologicznych priorytetów wydania Encyklopedii Ukrainoznawstwa, dr Adam Ruta zajął się problematyką książki żeglarskiej w Krakowie w XX stuleciu, zaś doc. Igor Mikłuszka przybliżył badania rynku publikacji elektronicznych na Ukrainie.

W sekcji poświęconej prasie XIX i XX wieku prof. dr hab. Oskar Czarnik przedstawił referat zatytułowany *Dzienniki lwowskie a literatura piękna pod koniec lat trzydziestych XX wieku*, prof. Barbara Gierszewska mówiła o fotografii w lwowskiej prasie okresu międzywojennego, dr Bożena Pietrzyk zajęła się wydawanym w Krakowie czasopiśmie dla młodzieży żeńskiej pt. „Dziś i jutro”, a dr Ewa Fogelzang-Adler nakreśliła obraz okupowanego Lwowa w „Biuletynie Ziemi Czerwieńskiej” w latach 1941–1944. W drugiej części posiedzenia dr Evelina Kristanova omówiła zagadnienia związane z książką na łamach krakowskiego „Tygodnika Powszechnego” w latach 1945–1948, dr Wanda Matras-Mastalerz przedstawiła lwowskie wątki w tygodniku „Przekrój” Mariana Eilego (1945–1969), natomiast referat prof. Wołodymira Witkałowa i Serhija Witkałowa dotyczył czasopism w strukturze współczesnej praktyki kulturowej regionu.

Obrady sekcji III rozpoczęło wystąpienie Wołodymira Trusza poświęcone księgoznawczym kontaktom Hilariona Świącickiego, następnie doc. Olga Kołosowska mówiła o zasadach, jakimi kierował się w swojej działalności bibliotecznej Anton Hensorski (1890–1970). Prof. Dariusz Kuźmina zaprezentował rys historyczny biblioteki oo. dominikanów w Krakowie, Oksana Zinko mówiła o bibliotekarzu, bibliografie i księgoznawcy Romanie Łucyku (1900–1974), prof. Iwan Zuliak przedstawił działalność biblioteczną „Proswity” w zachodniej Ukrainie w okresie międzywojennym, a Natalia Rybczyńska zajęła się lwowskim okresem w biografii Juliana Przybosia. Po przerwie mgr inż. Waldemar Wigłusz wygłosił komunikat o Bibliotece Pawlikowskich w Ossolineum we Lwowie, dr Tomasz Kotliński mówił o bibliotekach oraz działalności wydawniczej krakowskiej i lwowskiej Izby Adwokatów, a Irina Cwirkun przedstawiła źródłowy potencjał zbioru ukraińców w Bibliotece Naukowej Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki. Mgr Irena Gruchała zajęła się lwowskimi proweniencjami w księgozbiorze Heleny Dąbczańskiej, mgr Agnieszka Fluda-Krokos zaprezentowała ekslibrisy rodziny Mękickich w zbiorach graficznych Biblioteki Naukowej Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, natomiast dr Barbara Kamińska-Czubała przedstawiła nowe perspektywy współpracy naukowej na podstawie zdigitalizowanych zbiorów bibliotek Krakowa i Lwowa.

Po południu w Sali Lustrzanej Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. I. Franki odbyła się sesja plenarna, podczas której zaprezentowano cztery wystąpienia: prof. Maria Konopka przedstawiła *Zbiorowy portret księgarzy Lwowa czasów autonomii*, dr Ewa Wójcik mówiła o środowisku księgarskim Lwowa w dwudziestolecie międzywojennym, Natalia Kunaniec zajęła się problemem biblioteki lwowskich towarzystw naukowych w latach 1848–1921, a referat doc. Oresta Chamuły dotyczył sztuki grafiki ukraińskiej czcionki. Kończąc dwudniowe obrady prof. Halina Kosętka dokonała podsumowania prac poszczególnych sekcji, wyrażając nadzieję, że za dwa lata dane będzie spotkać się ponownie miłośnikom książki, czasopism i bibliotek Krakowa i Lwowa podczas kolejnej konferencji.

W trzecim dniu uczestnicy konferencji mieli okazję zwiedzić dawne magnackie rezydencje podczas wycieczki szlakiem „Złotej Podkowy Lwowskiej”. W Złoczowie, oprócz ufortyfikowanego zamku należącego od końca XVI w. do rodu Sobieskich, a następnie Radziwiłłów i Komarnickich, obejrzeliby zbiory sztuki Orientu w pawilonie chińskim. Po uroczystym obiedzie w dawnym bastionie udano się do przepięknej

rezydencji Rzewuskich w Podhorcach, malowniczo położonej na skraju Wyżyny Podolskiej. Zamek znajduje się obecnie w trakcie rewitalizacji, ale nawet oglądany z zewnątrz robi kolosalne wrażenie w połączeniu z kościołem-mauzoleum usytuowanym na drugim końcu parkowej alei. Trzecim obiektem na trasie wycieczki był położony na równinie Wołynia zamek oleski. Tu zwiedzający mieli możliwość obejrzeć zbiory malarstwa i szyberki o tematyce sakralnej pochodzące ze zbiorów Lwowskiej Galerii Obrazów.

Na podkreślenie zasługuje wzorowa organizacja konferencji będąca zasługą Komitetu Organizacyjnego pod przewodnictwem prof. Grażyny Wrony i doc. Olgi Kołosowskiej. Wielomiesięczne prace, mimo napotykaných trudności związanych m.in. z odmiennymi przepisami obowiązującymi w obu krajach, uwieńczone zostały powodzeniem. Planowane jest również wydanie tomu materiałów pokonferencyjnych.

Adam Ruta